Knjižničarske novice

Andreja Urbanec, Osnovna šola Orehek

Šolski knjižničar v koraku s sodobnimi tehnologijami

Izvleček

Prispevek govori o pomenu vseživljenjskega učenja za šolskega knjižničarja, o spoznavanju sodobne tehnologije, spletnih orodij in aplikacij. Predstavi izobraževanje Spletna orodja in aplikacije za šolske knjižnice, ki je potekalo v Narodni in univerzitetni knjižnici. Spodbudi k razmišljanju o tem, kako pomembno je ostati informiran o novodobnih medijih, se o njih izobraževati in jih uporabljati pri svojem vsakodnevnem delu.

Ključne besede: vseživljenjsko učenje, sodobna tehnologija, spletno orodje, aplikacija, šolska knjižnica

Uvod

Razvoj digitalne tehnologije je spodbudil globalizacijo in modernizacijo življenja ter ustvarja vedno bolj medsebojno povezan svet. Guilland (2016) trdi, da morajo posamezniki obvladati različne tehnologije ter nenehno izbirati med velikimi količinami informacij in jih osmišljati. Tudi slovenski izobraževalni sistem izdaja smernice o tem, kaj in kako naj se poučuje v šolah. V pouk se uvaja več aktivnega učenja, zato so razvita nova interaktivna učna okolja. Ta učna okolja spodbujajo sodelovalno in medpredmetno učenje, kar je vedno bolj podprto tudi s sodobno tehnologijo. Ta omogoča sočasno krepitev različnih kompetenc.

Ko razmišljamo o šolskih knjižnicah v digitalnem svetu današnjega časa, Deveson (2022) meni, da imajo šolske knjižnice in knjižničarji še vedno (ali vedno bolj) pomembno vlogo pri podpori šolskega kurikuluma. Knjižnični katalog je sedaj del spleta, uporabljajo se različna spletna orodja in aplikacije, do katerih imamo (ne)nadzorovan dostop. S prihodom družbenih medijev in rastjo »lažnih novic« imajo knjižničarji dolžnost omogočiti dostop do resničnih in verodostojnih podatkov ter učence naučiti, kako dostopati do informacij, jih kritično vrednotiti in prepoznati njihovo verodostojnost.

Če je pismenost dejansko zmožnost posameznika uspešno komunicirati v družbi, smo z razvojem sodobnih tehnologij primorani v vseživljenjsko učenje različnih veščin in kompetenc. Vsak dan nastajajo nova in naprednejša spletna orodja in aplikacije, za katere potrebujemo nova znanja, če jih želimo najprej sami uporabljati, potem pa uporabe naučiti tudi učence. Informacijska in digitalna pismenost sta pomemben sestavni del pismenosti v sodobni družbi.

Spletna orodja in aplikacije za šolske knjižnice

Spletna orodja (med njimi spletne učilnice, elektronska pošta, videokonferenčne storitve …) in aplikacije (Padlet, Instagram, Pixlr …) so programska oprema, ki za delovanje potrebujejo povezavo s svetovnim spletom. Nekatera orodja in aplikacije, ki so nameščene na napravi, lahko delujejo tudi brez internetne povezave.

Med epidemijo so na mnogih spletnih straneh pripravili sezname preprostih in dostopnih orodij z različnih področij, ki pomagajo pri koordinaciji dela in učinkovitem sodelovanju tudi pri delu na daljavo (primer).

Poznavanje različnih spletnih orodij bi moralo biti knjižničarjev cilj. Predvsem zato, ker s tem lahko najde raznolike poti do uporabnikov, jih motivira za branje ali iskanje informacij. Z medpredmetnim povezovanjem s knjižnično-informacijskim znanjem lahko pri pouku uporablja aktivne metode dela, hkrati pa z uporabo spletnih orodij in aplikacij opolnomoča tako učence/dijake kot tudi sodelavce. Seveda pa tega ne more izvajati, če se sam najprej ne poduči o vsem tem.

Danes ima že skoraj vsak učenec (upoštevaje drugo in tretje vzgojno-izobraževalno obdobje osnovne šole) svoj mobilni telefon, vendar ga le malo učencev uporablja v izobraževalne namene. Če smo še pred nekaj leti učence učili uporabljati računalnik in tablico pri pouku, se je z uporabo mobilnih telefonov nabor orodij močno povečal. Če smo še pred nekaj leti učence učili uporabljati spletne strani, spletne učilnice in bloge ter izpolnjevati spletne obrazce, so danes v ospredju družbena omrežja, spletni informacijski viri, QR-kode, snemanje videoposnetkov in podobno.

Z uporabo sodobne tehnologije pri pouku je strokovni delavec (knjižničar/učitelj) stopil v ozadje, vendar je predhodno zelo natančno zasnoval pedagoški proces. Ta proces zato le podpira in vanj poseže, če je treba. Strokovni delavec je samo na videz v ozadju in samo na videz ne intervenira. Njegova pasivnost je aktivna: odločiti se mora, ali je tok pouka ploden, na marsikaj se mora spoznati, predvsem pa mora znati presoditi, ali so aktivnosti učencev v resnici izobraževalne aktivnosti, saj so v šoli pomembne le tiste, ki so pedagoško plodne. In tudi ni pomembno učenje učencev na splošno, temveč tisto učenje, ki bo privedlo do izobraženosti (Šimenc, 2021).

Pridobivanje znanj in izkušenj za uporabo spletnih orodij

Na voljo imamo številna (tudi brezplačna) izobraževanja o najsodobnejši tehnologiji, od vsakega posameznika pa je odvisno, kako angažiran bo za učenje in uporabo le-te. Arnes ponuja različna izobraževanja o sodobnih orodjih, ki so namenjena tudi šolskim knjižnicam. Zavod za šolstvo pripravlja raznovrstne seminarje, ki so namenjeni tako začetnikom v stroki kot izkušenim šolskim knjižničarjem, ki iščejo nadgradnjo svojega znanja. V Katalogu Katis se občasno najdejo uporabni seminarji Filozofske fakultete, v širokem naboru izobraževanj Upravne akademije pa tudi seminarji o digitalni pismenosti, NUK pa ponuja permanentna izobraževanja za knjižničarje vseh vrst knjižnic.

Eno prvih celovitih izobraževanj za šolske knjižnice na temo spletnih orodij in aplikacij je bilo organizirano v Narodni in univerzitetni knjižnici. Potekalo je novembra 2021 prek videokonference, tako da se ga je lahko vsak udeležil. Vsebina izobraževanja je bila razdeljena na šest večjih sklopov, ki smo jih predelali v štirih dneh. Predavatelj Gregor Škrlj je v uvodnem delu najprej orisal pomen šolske knjižnice in delo v njej, podprl dejstva s strokovnimi izhodišči v zakonodaji ter na kratko razložil različne vrste pismenosti. Osrednji del je bil namenjen zelo obširnemu pregledu spletnih orodij. Pri obravnavi posameznih aplikacij je predavatelj najprej povedal nekaj o vsebini aplikacije, kakšne so njene slabosti in prednosti ter kako se jo lahko smiselno uporabi pri delu v šolski knjižnici in pri pouku. Posebna pozornost je bila namenjena tudi varni uporabi in upoštevanju avtorskih pravic. Že med samo predstavitvijo posameznih orodij in aplikacij je predavatelj na praktičnih primerih pokazal uporabnost, tečajnikom pa omogočil samostojne preizkuse. Zaključek je bil namenjen vprašanjem. Seminar bi ocenila z oceno odlično, saj je bil vsebinsko bogat in kakovosten. Res uporaba vseh omenjenih orodij ni mogoča, saj je nabor preobsežen, vsekakor pa je dobrodošel za kadar koli, ko potrebuješ čim hitrejšo rešitev. Tudi zapiski, ki smo jih slušatelji prejeli, bodo ostali shranjeni za prihodnjo uporabo. Seminar bi priporočila vsakomur, ki ga tematika zanima.

Zaključek

»Če povezujemo pismenost z uspešno komunikacijo v družbi, ji s tem priznavamo njeno spremenljivo naravo, ki se navezuje na različnost kultur, izraznih kanalov in komunikacijske tehnologije. Inherentna lastnost pismenosti je torej dinamičnost kot posledica sinergičnega učinkovanja med okoljem, posameznikom in sredstvi, ki so posamezniku dana, da izmenjuje informacije z okoljem. Torej se z razvojem družbe kriteriji pismenosti nenehno spreminjajo, zvišujejo. Zato neke ‘absolutne’, dokončne pismenosti ne bomo mogli nikoli doseči, ker se že v fazi njenega doseganja pojavijo nove spremenljivke, z novimi zahtevami« (Cotič, Medved Uvodič in Starc, 2011, str. 10).

Šolski knjižničar ima odlično priložnost, da učencem da znanja, ki jih bodo potrebovali vse življenje. Danes ni več pomembno pridobivanje faktografskega znanja, ampak iskanje poti do informacij, njihovo kritično vrednotenje in uporaba pri vsakodnevnih izzivih. Knjižničar kot strokovni delavec šole tako utrjuje vlogo pomembnega člena v vzgoji in izobraževanju.

Zmožnost delati z znanjem, tehnologijo in informacijami je ena od treh ključnih kompetenc, ki jih navajajo Skupna evropska načela za kompetence in kvalifikacije učiteljev, v katerih med drugim piše, da morajo biti strokovni delavci šole zmožni dostopati do znanja, ga analizirati, vrednotiti, razmišljati in prenašati z učinkovito tehnologijo, njihovo poznavanje IKT pa jim mora omogočiti njegovo učinkovito vključevanje v pouk. Navajajo tudi, da morajo biti strokovni

delavci sposobni usmerjati učence in jim pomagati pri omrežjih, kjer so informacije na voljo in se le-te lahko oblikujejo. Pomeni, da morajo permanentno razvijati kompetence, če želijo učence uspešno informacijsko opismenjevati (Cotič, Medved Uvodič in Starc, 2011).

Viri in literatura

Cotič, M., Medved Udovič, V. in Starc, S. (ur.). (2011). *Razvijanje različnih pismenosti.* Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Deveson L. (2022). School libraries then and now – in the digital environment. *Conections, 120*(1), 1-3. https://www.scisdata.com/media/2396/scis_connections_120_web.pdf

Guilland, A. (2016). Development of Assessment of Transversal Skills in European Collaboration. Differences in Teaching and Learning Environments. I*NTED 2016: conference proceedings*, 5436-5443. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114787/Guilland.Auli.pdf?sequence=1

Šimenc M. (2021). Učenec je v središču, kje je pa učitelj? *Vzgoja in izobraževanje, 52*(1-2), 18-21.